

О.Д. Ковальчук

ЗНИЖЕННЯ СОБІВАРТОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЯЛОВИЧИНИ - ОСНОВА ЗРОСТАННЯ ЇЇ ПРОПОЗИЦІЇ

(Науковий керівник — кандидат економічних наук Микитюк В.М.)

Проаналізовано динаміку рівней рентабельності (збитковості) виробництва яловичини в господарствах суспільного сектора забруднених радіонуклідами районах Житомирської області за 1986-1998 рр., основні причини високої собівартості виробництва яловичини — висока трудоемкість та значні витрати кормів. Показані основні резерви зниження собівартості виробництва яловичини і, як наслідок, зростання прибутковості її виробництва та пропозиції.

Сільськогосподарське виробництво України в умовах переходу до ринку переживає затяжну кризу як в рослинництві, так і в тваринництві. З кожним роком зменшується кількість реалізованої продукції та ефективність її виробництва. Спочатку це призводило до зростання цін на неї (через перевищення попиту над пропозицією) і забезпечувало навіть певною мірою прибутковість виробництва. Останнім часом при низькій купівельній спроможності населення пропозиція більшості видів сільськогосподарської продукції, в тому числі і яловичини, задовольняє існуючий попит на внутрішньому ринку.

За адміністративно-командної системи та централізованого планування ціни на сільськогосподарську продукцію складалися на основі собівартості її виробництва та запланованого прибутку. Якщо собівартість перевищувала ціни реалізації, то часто застосовувалися пряме дотування та компенсація даної різниці. В нових умовах ціноутворення відбувається на основі попиту та пропозиції, і виробник реалізує свою продукцію за ціною, що уже склалася на ринку. Таким чином, виробництво яловичини в більшості колективних сільськогосподарських підприємствах стало збитковим.

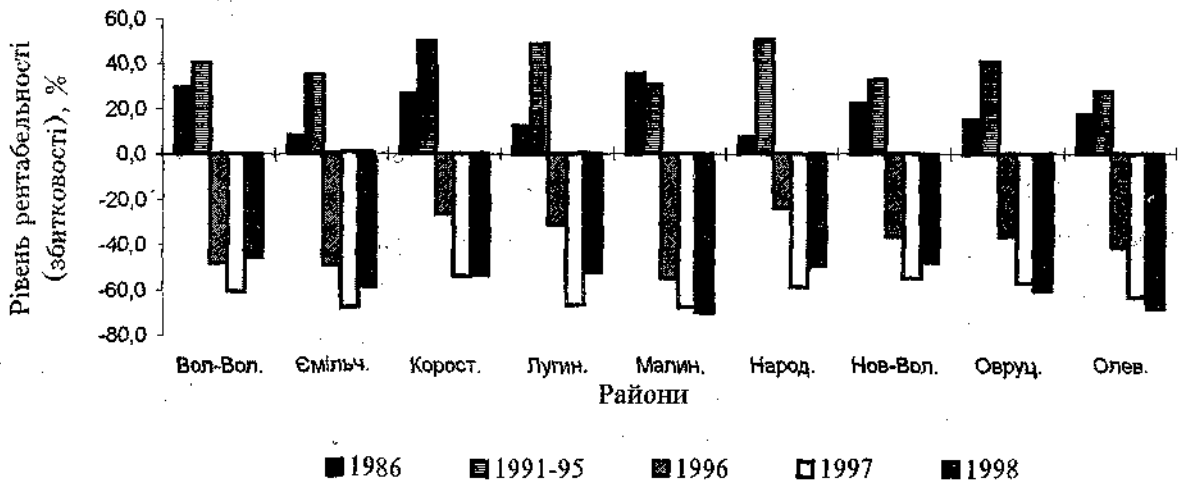

Рис. 1.

Дана думка підтверджується рис. 1. В середньому за 1991-1995 рр. виробництво яловичини в досліджуваному регіоні (забруднені радіонуклідами райони Житомирської області - Володар-Волинський, Ємільчинський, Коростенський, Лугинський, Малинський, Народицький, Новоград-Волинський, Овруцький та Олевський райони) було прибутковим. Причому рівень рентабельності за даний період у всіх районах був значно вищий в порівнянні з 1986 р. Якщо у 1986 р. найвищий рівень рентабельності виробництва яловичини становив 35,2 % у Малинському районі та найниж-

чий - 7,3 % у Народицькому, то в середньому за 1991-1995 рр. даний показник по 9 районах коливається від 27,2 до 50,3 %. Це було результатом інфляційних процесів, що мали тоді місце. Величина індексу інфляції в 1992 році становила 2100,0 % до минулого року, у 1993 р. відповідно -10256,0 %, у 1994 р. - 501,0 % і у 1995 р. - 281,7 %. Проте за останні 3 роки виробництво яловичини стало збитковим у всіх районах досліджуваного регіону. У 1996 р. рівень збитковості виробництва яловичини коливався від 23,8 до 55,1 %, у 1997 р. - від 54,0 до 68,2 % і у 1998 р. - від 45,7 до 70,2 %. Слід відмітити, що величина індексу інфляції у 1996 р. становила 139,7 % до минулого року, у 1997 році - відповідно 110,1 і у 1998 р. - 121,8 %. Тому основною причиною збитковості виробництва яловичини за останні роки є висока собівартість її виробництва, яка залежить від багатьох об'єктивних та суб'єктивних причин.

Серед основних суб'єктивних причин високої собівартості виробництва яловичини є затрати на оплату праці та корми. Аналіз залежності собівартості виробництва 1 ц яловичини від трудоемкості та витрат кормів в колективних сільськогосподарських підприємствах дає змогу перейти від простої констатації факту високої собівартості виробництва яловичини до пояснень, дозволяє виявити резерви зростання прибутковості виробництва даного виду м'яса та шляхи використання їх на практиці, встановити ступінь залежності результативної ознаки від основних факторів. Для цього складено таблицю співзалежності між собівартістю та трудоемкістю виробництва яловичини (табл. 1). Дані таблиці свідчать, що з 7 господарств I групи (найнижча собівартість виробництва 1 ц яловичини - до 400 грн.) 6 мають трудоемкість до 120 люд.-год. і 1 - 164,2 люд.-год. З 10 господарств II групи (собівартість - від 400 до 800 грн.) лише КСП "Льонок" має трудоемкість виробництва 1 ц яловичини 116,8 люд.-год., 8 - від 121 до 240 люд.-год. та 1 - понад 240 люд.-год. Відповідно колективні сільськогосподарські підприємства III групи, у яких собівартість понад 800 грн., мають і найвищу трудоемкість виробництва 1 ц яловичини.

Таблиця 1

Групування колективних сільськогосподарських підприємств Овруцького району Житомирської області за собівартістю та трудоемкістю виробництва яловичини у 1998 році

Групи господарств за собівартістю виробництва 1 ц яловичини, грн.	Кількість господарств за трудоемкістю виробництва 1 ц яловичини, люд.-год.				Всього
	до 120	121-240	241-360	понад 360	
I - до 400	6	1	-	-	7
II - 400-800	1	8	1	-	10
III - понад 800	-	1	3	2	6
Всього	7	10	4	2	23

Коефіцієнт регресії між собівартістю та трудоемкістю виробництва 1 ц яловичини становить 1,66. Це означає, що при збільшенні трудоемкості виробництва 1 ц яловичини на 1 люд.-год. собівартість зростає відповідно на 1,66 грн.

Таблиця 2

Групування колективних сільськогосподарських підприємств Овруцького району Житомирської області за собівартістю та витратами кормів на виробництво 1 ц яловичини у 1998 році

Групи господарств за собівартістю виробництва 1 ц	Кількість господарств за витратами кормів на виробництво 1 ц яловичини, ц к.од.				Всього
	до 13	13-26	27-39	понад 39	
I - до 400	3	4	-	-	7
II - 400-800	-	8	2	-	1
III - понад 800	1	1	2	2	0
Всього	4	13	4	2	23

Аналогічна ситуація між собівартістю та витратами кормів на виробництво 1 ц яловичини (табл. 2). У господарствах з меншими витратами кормів відповідно нижча собівартість виробництва яловичини і навпаки. Коефіцієнт регресії між собівартістю та витратами кормів на виробництво 1 ц яловичини становить 12,93. Тобто при зростанні витрат кормів на 1 ц к.од. з розрахунку на 1 ц приросту собівартість відповідно зростає на 12,93 грн.

Кількісне співвідношення між собівартістю виробництва 1 ц яловичини і трудоємкістю та витратами кормів показано в табл. 3. Так, якщо у господарствах III групи в порівнянні з I групою трудоємкість вища на 214 люд.-год., витрати кормів - на 20,8 ц к.од., то і відповідно собівартість вища на 657,46 грн. По всіх трьох групах колективних сільськогосподарських підприємств має місце наступна залежність: на скільки відсотків вищі в середньому трудоємкість та витрати кормів на виробництво 1 ц яловичини, на стільки ж вища собівартість.

Частинні коефіцієнти регресії між собівартістю, трудоємкістю та витратами кормів на 1 ц приросту ВРХ становлять 1,23 і 4,7. Перший (1,23) вказує, що із збільшенням трудоємкості виробництва 1 ц яловичини на 1 люд.-год. собівартість відповідно зростає на 1,23 грн. за умови, що витрати кормів залишаються незмінними. Даний частинний коефіцієнт регресії 1,23 нижчий від того, що був розрахований лише між собівартістю та трудоємкістю (1,66 - без врахування витрат кормів). Це пояснюється взаємозв'язком між трудоємкістю та витратами кормів на виробництво 1 ц яловичини. Другий (4,7) означає, що із збільшенням витрат кормів на 1 ц приросту ВРХ на 1 ц к.од. собівартість відповідно зростає на 4,7 грн. Він також і з тієї ж причини менший від розрахованого раніше парного коефіцієнта регресії між собівартістю та витратами кормів.

Таблиця 3

Залежність собівартості виробництва 1 ц яловичини від трудоємкості та витрат кормів в колективних сільськогосподарських підприємствах Овруцького району у 1998 році

Групи господарств за собівартістю виробництва 1 ц яловичини, грн.	Кількість господарств	Середня собівартість виробництва 1 ц яловичини, грн.	Середня трудоємкість виробництва яловичини, люд.-год.	Середні витрати кормів на 1 ц приросту ВРХ, ц к.од.
I - до 400	7	342,04	103,6	15,6
Показники I групи у % до середніх по району		56,6	52,7	67,2
II - 400-800	10	551,61	188,9	20,6
Показники II групи у % до середніх по району		91,2	96,1	88,8
III - понад 800	6	999,50	317,6	36,4
Показники III групи у % до середніх по району		165,3	161,6	156,9
Показники III групи +,- до показників I групи		+657,46	+214,0	+20,8
В середньому по району	23	604,67	196,5	23,2

Таким чином, основними резервами зниження собівартості виробництва яловичини в колективних сільськогосподарських підприємствах і, як наслідок, зростання прибутковості її виробництва та пропозиції (адже пропозиція будь-якого виду продукції зростає лише тоді коли його виробництво забезпечує певний прибуток в даний період часу і при даній ціні, що склалася на ринку - це повною мірою стосується і виробництва яловичини по всій Україні) є зниження трудоємкості та витрат кормів на її виробництво. Наявність таких резервів підтверджується порівнянням відповідних показників між різними групами господарств за собівартістю виробництва яловичини, з нормативами, з середніми по області. Так, наприклад, у господарствах I групи середні витрати кормів на 1 ц приросту ВРХ становлять 15,6 ц к.од., у II - 20,6 і у III - 36,4 ц к.од. у той час, коли рекомендується заготовляти по 10,8 ц к.од. на 1 ц приросту живої маси.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення / За ред. П.Т. Саблука та В.В. Юрчишина. - К.: ІАЕ УААН, 1996. - 663 с.
2. Микитюк В.М., Ковальчук О.Д. Резерви підвищення ефективності виробництва екологічно чистої яловичини за рахунок раціональної годівлі тварин // Вісник ДААУ. – 1998. – № 2. – С.91–94.
3. Дудяк Р., Ковальчук О. Регіональні особливості ринку яловичини // Вісник ЛДАУ (економіка АПК). – 1999. – № 6. – С.285–288.